

Mozgást jelentő predikátumok osztályozása és objektumosztályai

VARGA Lidia

vargal@nyi.bme.hu

Elektronikus szótár, mozgás, predikátum, objektumosztály, szemantika

A természetes nyelvek megfelelő számítógépes kezeléséhez (indexálás, gépi fordítás, számítógéppel támogatott fordítás, stb.) nélkülözhetetlen - az általános nyelvi szabályok leírásán túl- különböző elektronikus szótárak kifejlesztése és bővítése. Ezek a szótárak lexikára épülnek, azonban tartalmazniuk kell a szó alkalmazásaira vonatkozó összes szemantikai és szintaktikai tulajdonságot. E nélkül nem szüntethetők meg a természetes nyelvek gépi kezelésénél felmerülő többértelműségek. A korpusz nyelvészet látványos eredményeket hozott az elmúlt években, azonban egyre inkább nyilvánvalóbbá vált, hogy a hagyományosabb, nem gépi, részletes és szisztematikus nyelvelírási módszerek továbbra is szükségesek.

Előadásomban a magyar mozgást jelentő predikátumok szemantikai osztályozásának néhány kérdését szeretném ismertetni. Ezt a kutatást, a magyar mozgást jelentő igék egy részének lexikai-grammatikai osztályozását, követően (Varga l. 1996, 1999) kezdtem el Gaston Gross predikátum- és objektumosztályainak a modellje (1992, 1995) alapján. G. Gross a hangsúlyt a szemantikai csoportosításra helyezi, ötvözve a lexika-grammatikai módszerrel. Az elemzés alapja az elemi mondat, amely egy predikatív magból áll és egy vagy több főnévi argumentum veszi körül (Tesnière, Fillmore, Harris). A predikátumok szemantikai osztályainak a meghatározásához szükség van a predikátumok argumentumainak a meghatározására is. Az alábbi példamondatokban az argumentumok számától és milyenségétől függ a mondatok jelentése. Az a) mondat jelentése: *Mari futva bemegey a szobába*. A b) mondat jelentése: *Mari sportol, azaz fut*. De jelentheti azt is, hogy *Mari éppen fut, de a futást nem sportszerűen űzi*.

a) $P(x;y)$ *Mari a szobába fut.* b) $P(x)$ *Mari fut.* c) $P(x;y)$ *Mari a szobában fut.*

Az egyes predikátumok argumentumainak morfo-szintaktikai tulajdonságait is meg kell határoznunk. Ezek képezik az objektumosztályokat. Például az a) és a c) mondat helyhatározóinak eltérő esetragjai a predikátum jelentését megváltoztatják. A c) mondatban a mozgás iránya és célpontja nincs megjelölve, míg az a) mondatban igen.

A kérdés az, hogy sikerül-e kielégítő pontossággal meghatározni szemantikai predikatív osztályokat a mozgások leírására.